

Pět odpovědí ----- Jiřího Kocourka „Co je pravda a co nikoliv“

Pár dnů před loňskými Vánoce představitel pražské Psychoanalytické nakladatelství J. Kocourek první dva svazky Sebraných spisů Sigmunda Freuda, zakladatele psychoanalýzy: ranou Psychopatologii všedního života, pokládanou za jednu ze vstupních bran, usnadňujících vniknutí do Freudova světa, a svazek Spisů z pozůstalosti, zahrnující nepublikované koncepty a skici zejména z posledních let Freudova života. Skutečnost, že jde o vůbec první kompletní českou edici Freudových spisů, lze pokládat za kulturní raritu - vzhledem k významu, jaký měly Freudovy objevy v myšlení a kultuře 20. století, ale třeba i proto, že jde o rodáka z moravského Příbora. Nakladatel (a především psychoanalytik) Jiří Kocourek má zřejmě pravdu, označuje-li vydání těchto spisů za kulturotvorný akt, „kterým se také včleňujeme mezi světové demokratické civilizace“. Každoročně se počítá s vydáním čtyř až pěti svazků, projekt má být završen v roce 2000.

1. Jaké místo podle vás dnes patří „fenoménu Freud“ v českém myšlení, společnosti a kultuře? Jaké máte zkušenosti s tím, jak je Freud přijímán - jako úctyhodná, v podstatě však historická záležitost, nebo jako „učení“, které je stále pocíťováno jako bytostně živé a samo sebe obnovující? (V pozadí otázky je má častá zkušenost ze setkávání s lidmi, kteří říkají: „Na Freudovi mi vadí, jak všechno redukuje na otázku sexuality. To takový Jung oslovuje mnohem víc, není tolik rigorózní, zato mnohem víc kulturotvorný...“)

Myslím si, že Freud, respektive „fenomén Freud“ platí svou velikou daň za to, že je známý již bezmála devadesát let. Stejně tak psychoanalýza. To znamená, že v obecném lidském povědomí naší populace, ale zřejmě i populace jiných evropských národů, zůstává znalost psychoanalýzy (ztotožňované s Freudem) na úrovni zjednodušených pohledů ve stylu „pansexualismu“, „snové symboliky“ atd. Bohužel tento postoj je patrný i v produkci odborníků, a to jak filosofů, tak především psychologů a psychiatrů. I pro ně je psychoanalýza překonaná, Freud je postava v podstatě historická, které je hlavně vytýkána „nevědeckost“, „psychický determinismus“ a „redukcionismus“. Myslím si, že i o Freudovi je možné s určitou licencí formulovat známý bonmot - tak jako „o Bibli či o Joyceově Odyseovi skoro každý mluví, jenom hrstka z nich je skutečně četla“.

V porovnání s Jungem může český čtenář opravdu velmi rychle Freuda zatratit. Jednak se s Jungovými pracemi do současnosti skoro nesetkal (poznávání nového je vždy putavé). Pokud zná Freuda pouze z druhé či třetí ruky, musí ho pochopitelně na pozadí Jungových prací odmítnout, například právě kvůli „redukci na otázku sexuality“. Jung velmi dobře koresponduje se současnou atmosférou, kterou pro zjednodušení nazývá „spirituální“ a kam řadím vzvednutý zájem o náboženství, parapsychické jevy, mystiku atd. V neposlední řadě Jungovy práce oteví-

rají obzor možnosti (a já bych řekl domněle) vlastní práce na sobě samém v důsledku konfrontace s některými novými a překvapujícími poznatky, které Jung formuluje. Není zřejmě náhodou, že Jungova analytická psychologie se stává odbornou základnou těch psychologů či psychiatrů (a to nemluvím o vzdělaných laicích), kteří i odborně chtějí druhému pomáhat pouze na základě různé vstřebaných a interpretovaných Jungových poznatků - bez osobní zkušenosti prožitého a zakoušeného ve vlastní analýze. Freud (přesněji řečeno psychoanalýza) je v tomto srovnání nepoměrně náročnější: chce po každém jeho osobní analýzu - a „teprve pak se rozhoduje, co je pravda a co nikoliv“. To je pro většinu představitelů naší kulturní veřejnosti těžko přijatelné.

Takže si myslím, že „fenomén Freud“ je v českém myšlení především záležitostí historickou, o které si každý myslí, že ji zná a že ho nijak nově neosloví. Což je také jeden z důvodů, proč vydáváme celé Freudovo dílo: chceme českému čtenáři ukázat, že jeho závěry jsou často zkreslené.

2. Při prezentaci prvních svazků jste uvedl, že překlad vychází z „Gesammelte Werke“, resp. „Standard Edition“. Proč jste sáhli právě po těchto vydáních?

Kompletní dílo Sigmunda Freuda bylo vydáno v několika podobách. Pochopitelně že většina překladů vycházela z německého originálu a později z varianty anglické, známé jako Standard Edition. Pro náš překlad jsme zvolili Gesammelte Werke, které vycházely koncem 40. let v Imago Publishing v Londýně pod vedením Freudovy dcery Anny Freudové a za spolupráce psychoanalytiků Bibringa, Hofferera a Krise. Toto vydání řadí Freudovy práce chronologicky.

Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud vycházela v šedesátých a sedmdesátých letech v International Universities Press v New Yorku jako výsledek týmové práce opět převážně psychoanalytiků. Tato práce získala reputaci po celém světě, jistě také v důsledku bohatého odkazového, rejstříkového a konkordantního materiálu. Toto vše míníme vkomponovat do našeho vydání.

3. V „Předmluvě českého nakladatele“ vysvětlujete zahájení publikace spisů „vytvořením pracovní skupiny psychoanalytiků a specializovaných překladatelů“, kteří se na přípravě českého vydání podílejí. Kdo tuto skupinu tvoří?

Skupina překladatelů a psychoanalytiků je tvořena jednak jakýmsi „odborným jádrem“ a pak další skupinou, která je nepoměrně otevřenější a bude se v průběhu dalších let pravděpodobně dynamicky vyvíjet. Odborná část týmu je vedena dr. Kocourkem, dále spolupracují doc. dr. Mikota, doc. dr. Pechar, dr. Šebek. Na ně navazují a kooperují dr. Kopal, dr. Vochoč, dr. Šíkl, mgr. Vohryzková, mgr. Háchová, mgr. Perglerová a další.

Každý český překlad prochází jazykovou a posléze odbornou korekturou. Česká psychoanalytická terminologie je v podstatě vytvořena, snažíme se ji především aktualizovat

a někde transformovat, možná i tvořit - v ojedinělých případech - nové české pojmy.

4. Co z Freudova „učení“ tvoří jeho praktické zkušenosti říci, které jeho myšlenky nejčastěji využíváte?

Odpověď na tuto otázku je dost nesnadná. Freudova teorie a samozřejmě praxe je pro mnoho analytiků ve světě docela dostatečným a v určitých (indikovaných) případech i terapeuticky efektivním nástrojem. Jinak řečeno, klinické důsledky Freudovy teorie pro určitou oblast duševních poruch v podstatě fungují - tedy jsou „živé“. Nebo je možné říci, že jsou základní kostrou, na kterou je možné navázat, doplňovat ji, rozvíjet.

Myslím si, že pro každého analytika je Freudova teorie aspoň podnětným východiskem, když ne přímo vztahovým rámcem a podstatou jeho práce. Což však nebrání dalšímu vývoji, rozšiřování a růstu psychoanalytického stromu poznání.

Velmi obecně se dá říci, že těžiště Freudova génia bylo spíše v pracích klinických a teoretickopsychologických, než v dílech, kde se psychoanalýzu snažil aplikovat na jiné oblasti lidského myšlení. Pro mě jsou podnětné a cenné poznatky právě z oblasti sexuality (dětská sexualita, problematika bisexuality, libidinózní vývoj), ale stejně tak jeho objev fungování našeho nevědomí v užším slova smyslu (problematika přenosu, odpory, snový výklad, chybné výkony), či obsahy a významy hypotetických instančních struktur (Já, Ono, Nad-já a jejich vliv a působení v rámci zdravé a narušené psychiky). Nechtěl bych však opomenout význam Freudovy osobnosti - to, jak pro každého analytika fungoval či funguje jako identifikační model, jako postava, s kterou se musí vypořádat a takto vyřešit svůj osobní problém. Není ani možné neocenit onu tak řídkou a vzácnou lidskou schopnost - osobní odvalu, schopnost ustát své rozhodnutí proti odmítajícímu okolí a především míru vnitřní odvahy, která Freuda vedla k tak heroické aktivitě, jakou je autoanalýza - tedy cesta pravdivosti k sobě samému.

5. Dá se asi říci, že „čtenba Freuda“ patří k podstatným duchovním setkáním, která člověku zprostředkovala písemnictví 20. století. Můžete ze své zkušenosti říci, nakolik se toto „čtenářské“ vnímání Freuda liší od vnímání stejných textů u člověka prošlého psychoanalýzou?

Souhlasím s vámi, že jde o podstatné duchovní setkání, a myslím si, že pro ně platí přesně totéž jako pro jakoukoli jinou konfrontaci s myšlenkami toho druhého. Velmi zjednodušeně a zřejmě i zkresleně bych mohl říci, že každý čtenář se nalézá někde mezi póly otevřenosti a neotevřenosti vůči příslušnému sdělení. Ale může podléhat výrazně interferujícím a především iracionálním hnutím, která velmi často ovlivňují míru poznání, či ji dokonce přímo znesnadňují. A toto je možná krucifální moment určující diferenci mezi čtenářem ryze „teoretickým“ a čtenářem, který prochází nebo již prošel vlastní analytickou zkušeností. Nemohu se zbavit dojmu, že ten druhý (ten analyzovaný) je více zbaven iracionálních zkreslení ve svém pohledu na Freudovo dílo, více mu rozumí a - jak jsem už řekl - teprve nyní má vhodnější a adekvátnější podmínky k formulování toho, co je pro něj pravdou a co nikoliv.

Ptal se PAVEL KOSATÍK